

En dansk innovationsstruktur 2.0

Regeringens mål for dansk forskning og innovation i strategien *Danmark – klar til fremtiden baner vejen for mere dansk innovation i verdensklasse*. 'Innovation i verdensklasse' var også emnet for DFiR's arbejde med innovation i 2017, hvor rådet satte den danske innovationsstruktur til debat. Vi videregiver her de væsentligste pointer fra debatten sammen med DFiR's konklusioner - til brug for det kommende arbejde med strategien og som led heri at skabe bedre rammer for dansk innovation.

Et tidssvarende innovationsfremmesystem

Dansk forskning er internationalt førende og en vigtig kilde til ny viden. Danmark har en lang og stærk tradition for innovation, og Danmark rangerer som 'innovation leader' i Europa¹. Denne position understøttes blandt andet af den danske innovationsfremmeindsats, der udmøntes gennem et system af innovationsfremmende aktører og virkemidler. Hvis Danmark skal bevare sin position som innovation leader, er det vigtigt, at dette system følger med udviklingen og er tidssvarende.

DFiR har gennemført et servicecheck og anbefaler, at fremtidens innovationsstruktur 2.0 baseres på:

- Prioritering og fokusering
- Klar ansvarsfordeling
- En systemisk tilgang
- Idealet om et økosystem
- Målgrupper og brugere
- Et transparent system

1. Prioritering og fokusering

Danmark indgår i netværket af Small Advanced Economies², der er en gruppe af små veludviklede økonomier. Erfaringerne fra dette netværk viser, at succesfulde små økonomier har erkendt, at de ikke kan alt, og de formår at prioritere og fokusere. Det gælder fx Irland og Holland. Denne erkendelse er blandt andet motiveret af, at de små, stærke økonomier er ved at blive indhentet af nye

¹ European Innovation Scoreboard, 2017

² Netværket af Small Advanced Economies består af Danmark, Finland, Irland, Israel, Singapore, Schweiz og New Zealand

økonomier – noget som vi også må forholde os til i dansk kontekst. For selv om Danmark scorer højt i internationale innovationsindex, er der plads til forbedring. De gode danske placeringer skyldes i høj grad gode danske input-indikatorer, mens det ikke står helt så godt til på output-siden. Her er der plads til forbedring med hensyn til samspil mellem universiteter og erhvervsliv, oprettelse af nye virksomheder og vækst i form af arbejdspladser. Vi tror dog hverken, at en forbedring vil ske ved at udpege de bedste brancher eller fagområder ('pick the winners') eller ved at anlægge et for bredt fokus, hvor 'alt er godt'. Én strategi kunne være at tage udgangspunkt i de eksisterende danske styrkepositioner. Det vil sige førende danske forskningsmæssige, teknologiske, eller branchemæssige områder. Men det er ikke nok alene at satse på det sikre. For selv om der er tale om styrkepositioner, gælder grundvilkåret om, at ikke alle innovationsprojekter kan lykkes. Det vilkår må afspejle sig i innovationsfremmesystemet, der må vise risikovillighed og acceptere, at innovationsprojekter ikke altid lykkes første gang. Samtidig skal der være rum for særligt nyskabende og lovende projekter, også selv om de falder uden for styrkeområderne.

2. Klar ansvarsfordeling

Innovationsfremmeindsatsen hænger sammen med den bredere erhvervsfremmeindsats. Ansvar for erhvervsfremmeindsatsen er i Danmark fordelt på mange instanser og aktører. Uddannelses- og Forskningsministeriet er ansvarligt for den videnbaserede innovation, og Erhvervsministeriet er ansvarligt for den generelle erhvervsfremmeindsats. Men også Ministeriet for Offentlig Innovation og Finansministeriet har ansvar for dele af indsatsen. Hertil kommer de politikansvarlige fagministerier, som fx Skatteministeriet, og regionerne har også ansvar for dele af indsatsen. I takt med systemets udvikling er den indbyrdes rolle- og ansvarsfordeling mellem de mange aktører blevet uklar, og ingen har ansvaret for systemet som helhed. I Irland har man løst problemet ved at vælge ét overordnet ministerium, der også har ansvar for den løbende koordinering. Om dette

ville være en god løsning i dansk kontekst, er en overvejelse værd. Meget tyder på, at den uklare ansvarsfordeling hænger sammen med, at vi har forsømt at betragte innovationsfremmeindsatsen som en helhed.

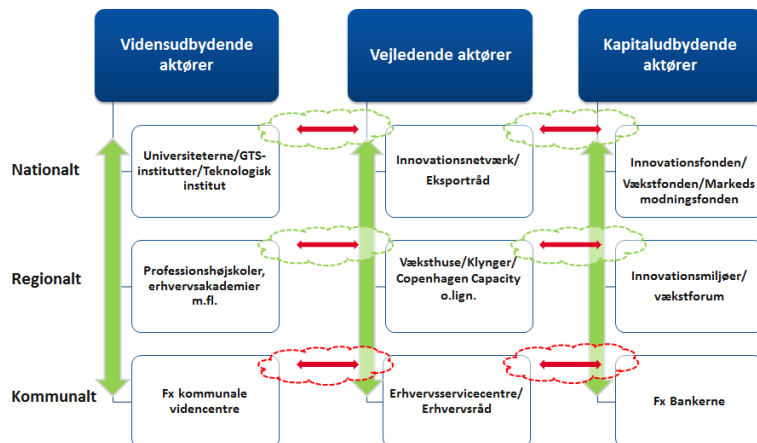
3. En systemisk tilgang

Mange opfatter fortsat innovation som en lineær proces, hvor grundforskning bliver til anvendt forskning, der modnes fx gennem 'proof of concept' og GTS-systemet, så industrien efterfølgende kan implementere og markedsføre nye produkter og ydelser. Denne logik var gældende for 15-20 år siden, da systemet blev designet. Men i dag er innovationsprocessen langt mere iterativ og undertiden kaotisk. Og når systemet oplever, at virkeligheden ikke passer til systemet, ændrer systemets aktører deres roller for at forsøge at tilpasse sig virkeligheden. Resultatet er, at aktører og virkemidler risikerer at konkurrere indbyrdes i stedet for at samarbejde om at fremme innovation på den bedste måde.

Systemet må tilpasses, og løsningen er ikke et nyt virkemiddel eller en ny fond. Løsningen må bygge på en mere holistisk og systemisk tilgang til innovationsprocessen, hvor der tages udgangspunkt i virksomhedernes behov i særligt vanskelige faser af deres livscyklus. Dette underbygges af DFIR's gennemgang af de seneste års rapporter, analyser og artikler om innovationssystemet, der i overvejende grad omhandler enkelte aktører og virkemidler, men ikke systemet eller innovationsfremmeindsatsen som helhed. Som oftest vurderes kun effekten af det enkelte innovationstiltag i stedet for at sammenligne det med effekten af andre, lignende innovationsprojekter. Ved indretningen af fremtidens innovationsstruktur er det derfor ikke nok at medtænke de enkelte aktører og virkemidler. Der må også tages højde for de andre politikområder, som stimulerer innovationsprocessen - fx på skatteområdet, men også gennem den brede regulering, der finder sted for at fremme særligt prioriterede områder og samfundsinteresser, herunder innovation.

4. Idealet om et økosystem

En af konsekvenserne af den manglende systemiske tilgang og af at opfatte innovationsprocessen som en lineær proces bestående af en række enkelte aktører, virkemidler og ordninger er et innovationsfremmesystem, der opererer i siloer. Hermed menes lukkede delsystemer, som er velfungerende inden for sig selv, men som ikke evner at samarbejde på tværs, fordi der ikke er tilstrækkeligt kendskab til, hvad der foregår i de andre dele af systemet (siloer), jf. figur 1.

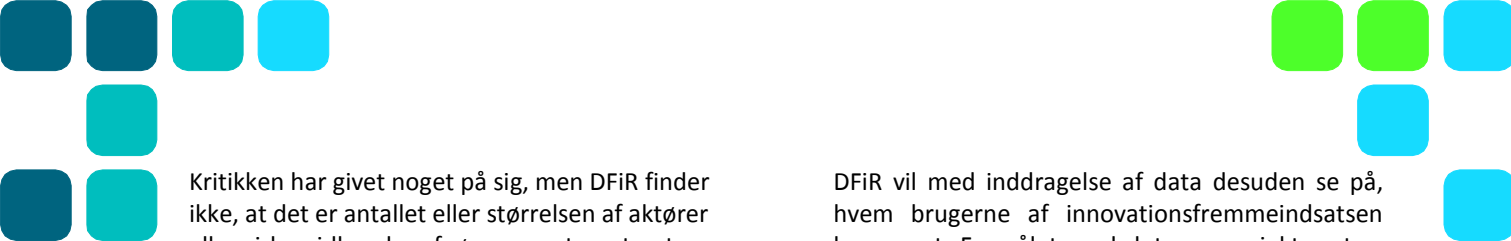


Både i national og international sammenhæng tales der om innovationsunderstøttende økosystemer, der består af velfungerende værdikæder bygget op omkring afgørende faser i virksomhedernes livscyklus. Der er eksempler på gode værdikæder inden for det nuværende systems siloer, men hvis brugerne ikke kan få opfyldt deres behov inden for en silo, bliver de ikke nødvendigvis henvist til andre dele af systemet, hvor de kunne få den hjælp, de har brug for. Årsagen er ofte, at systemet ikke kender sig selv godt nok eller har incitamenter til at samarbejde. De enkelte aktører måles på egne aktivitetsmål i stedet for på fælles overordnede og sammenhængende effektmål for innovationsfremmeindsatsen. Derfor kalder de kommende års tiltag på at skabe en dansk innovationsstruktur 2.0, der bygges op som et økosystem omkring virksomhedernes udfordringer og behov. Derved vil vi forny og gøre vores allerede velfungerende innovationssystem tidssvarende, så det bliver bedre i stand til at understøtte innovation i verdensklasse.

5. Transparens

Der har i de seneste ti år regelmæssigt lydt en kritik om, at innovationssystemet er uigennemskueligt for dets brugere.

Jeg ved, hvor jeg skal gå hen, hvis jeg vil vide noget om skat eller juridiske anliggender, men hvor går man hen, når man vil vide noget om innovation? (SMV'er i Aarhus-området)



Kritikken har givet noget på sig, men DFIR finder ikke, at det er antallet eller størrelsen af aktører eller virkemidler, der afgør, om systemet er transparent, men derimod de forhold, som DFIR har påpeget ovenfor. Målet er ikke i sig selv et at få system, der er transparent for dets brugere, men et system, der opleves som velfungerende, samarbejdende og transparent for sig selv, så det kan møde brugerne, hvor de er og henvise dem dertil i systemet, hvor de kan få den bedste hjælp. Det er systemet, der skal forstå brugeren – og ikke brugeren, der nødvendigvis skal forstå systemet. Det er DFIR's opfattelse, at et innovationssystem designet som et økosystem på baggrund af en helhedsforståelse og med velfungerende værdikæder med klare rolle- og ansvarsfordelinger samt fælles overordnede effektmål for indsatsen vil blive mere velfungerende. Og et mere velfungerende system vil også føre til større effekt – både for brugerne og for samfundet.

6. Målgrupper og brugere

Innovation er en kompleks proces. Det er derfor vigtigt at have et system, der ikke bidrager yderligere til kompleksiteten. Systemets formål skal være at hjælpe virksomhederne gennem vanskelige faser i deres livscyklus for i sidste ende at skabe vækst og arbejdspladser. For at kunne indrette et sådant system, er det nødvendigt at kende virksomhedernes behov. Og det er tydeligt, at 'one size does not fit all' - store og små virksomheder har forskellige behov, ligesom behovene er forskellige fra branche fra til branche og i forhold til, hvor virksomhederne er i deres udvikling. Når innovationsstrukturen 2.0 skal designes, er det nødvendigt at have et mere præcist billede af, hvem det eksisterende system har været tiltænkt, og hvem der reelt har brugt det, men også hvad brugerne selv efterspørger af systemet.

Innovationsfremmeindsatsen har i både dansk og international sammenhæng i en årrække fokuseret på SMV'erne. Den danske tilgang har været, at SMV'erne som udgangspunkt har haft brug for en understøttende indsats for at udvikle sig gennem videnskaberet innovation. Men adgangen til ny viden er som følge af globaliseringen og den digitale udvikling anderledes tilgængelig i dag end for 10-15 år siden. Der findes i dag både små virksomheder, som selv formår at opsøge og omsætte viden, og store virksomheder, som ikke formår det. Størrelse synes altså ikke længere at være et relevant kriterium for en virksomheds innovationsevne. Derfor har DFIR iværksat et nyt projekt om målgrupper for innovationsfremmeindsatsen – hvem bruger eller bruger ikke innovationsfremmesystemet og hvorfor?

DFIR vil med inddragelse af data desuden se på, hvem brugerne af innovationsfremmeindsatsen har været. Formålet med det nye projekt er tredelt:

- At tilvejebringe et bedre og databaseret grundlag at indrette den fremtidige innovationsindsats på
- At give anbefalinger til, hvem brugerne (målgrupperne) af Danmarks innovationsstruktur 2.0 bør være
- Og på den baggrund at give anbefalinger om, *hvordan* systemet kan understøtte brugerne i at lave innovation i verdensklasse.

DFIR vil løbende orientere om resultaterne fra dette projekt.

DFIR gennemførte i 2016-17 en række projekter om innovationsstrukturen. Resultaterne herfra blev præsenteret og debatteret på rådets konference i 2017. Med dette brief sammenfatter vi de mange gode kommentarer fra konferencedeltagerne og afrunder emnet. Det er også på denne baggrund, at DFIR har besluttet at arbejde videre med innovation i projektet om målgrupper for innovationsfremmeindsatsen.

Resultaterne af rådets samlede arbejde med innovationsstrukturen er beskrevet i *DFIR årsrapport 2016 – viden i sammenhæng*.

Læs mere

- *DFIR årsrapport 2016 – Viden i sammenhæng*
- Litteraturreview af innovationsstrukturen i Danmark, Damvad Analytics for DFIR, 2017
- *Viden i Verdensklasse*, DFIR 2016
- *Virksom viden – forskeres mobilitet mellem sektorer*, DFIR 2017
- *Det tværministerielle eftersyn af erhvervsfremmeindsatsen*, 2016

For yderligere information kontakt:



Formand for DFIR
Jens Oddershede
Danmarks Forsknings- og
Innovationspolitiske Råd
Telefon: +45 40 40 10 97
Mail: jod@sdu.dk



Medlem af DFIR og
leder af innovationsprojektet
Thomas Bech Hansen
Telefon: +45 51 29 32 22
Mail: tbh@force.dk